

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Useat valtionavustusta saavat järjestöt ovat samassa tilanteessa: julkinen yleis- ja erityisavustus niukkenee ja tarve uusille rahoituslähteille kasvaa. Yksityishenkilöiden rahamääräiset lahjoitukset ovat tervetullut lisä järjestöjen rahoitustilanteeseen, mutta yksinomaan niiden varaan ei voi rakentaa kestävä hanketoimintaa. Toistaiseksi harva järjestö kykenee tekemään vaikuttavia yhteistyösopimuksia yrityslahjoittajien kanssa. Yleishyödyllisen toiminnan tukeminen voi edellyttää kulttuurin tai toimintatapojen muutosta myös lahjoittajien joukossa. Todennäköisesti yksityishenkilöiltä ja yrityksiltä saatavissa olevan rahoituksen kokonaismäärä tulee pitkällä aikavälillä kasvamaan, vaikka nyt käsillä oleva talouden taantuma jarruttaisi kehitystä.

Järjestöt ovat epätasa-arvoisessa asemassa varainhankinnan suhteen, mikä ilmenee lahjoitusten keskittymisenä järjestökentässä. Julkisuudessa on muutama pysyvämpi kärkiteema ja sen lisäksi muuttuvia puheenaiheita, jotka tyypillisesti ohjaavat lahjoittajien ja rahoittajien toimintaa näille kohteille.

Järjestöjen tulee varautua järjestämään toimintansa yhä vahvemmin oman varainhankinnan pohjalle. Toiminnan autonomia edellyttää riittävän monen rahoituslähteen löytämistä, mikä edellyttää ammattimaista varainhankintaa ja siihen liittyvää riskinottoa. Järjestöjen, kuten muidenkin toimijoiden, on hyväksyttävä taloudelliseen toimintaan liittyvä epävarmuus, mutta järjestötyön jatkuvuuden turvaaminen edellyttää määräraikaista tukirakennetta siirryttäessä laajemman rahoituspohjan malliin. Seuraavia vuosia olisikin tarkasteltava siirtymävaiheena.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Kyselytutkimuksen tulosten mukaisesti on toivottavaa, että valtionavustusten haku ja raportointi säilyvät sujuvina, ja että arviointikäytännöt sekä -kriteerit ovat helposti ymmärrettäviä.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Mikäli käytössä olisi määräaikainen tukirakenne, seuraavien avustuskierrosten aikana järjestöjen varainhankinnan tuoton ei pitäisi pienentää valtionavustusta. Yksi mahdollisuus olisi kohdistaa erillinen määräaikainen hankeavustus suoraan varainhankinnan kehittämiseen. Toinen vaihtoehto olisi käyttää yleisavustusta varainhankinnan aloitus- tai kiinteisiin kuluihin, esimerkiksi prosenttiosuutena koko yleisavustuksesta, mikäli järjestön varainhankinta jää tappiolliseksi. Tappiotakuuseen perustuvaa mallia emme kannata, sillä tavoitteena on kannattava varainhankinta. Etukäteinen tieto tappioiden täysimääräisestä kattamisesta ei ohjaisi järjestöjä järjestämään varainhankintaansa kestäväällä ja tehokkaalla tavalla.

Järjestöjen varallisuutta avustuskelpoisuuden kriteerinä tulee arvioida rakentavasti. Avustuksensaaja ei voi käyttää kaikkea varallisuuttaan vapaasti. Lisäksi esimerkiksi päihdetyön toimijan on perusteltua ylläpitää tiettyä omaa kiinteistökantaa, jotta kuntoutus- ja asuintiloja huumausaineita ja muita päihteitä käyttäville olisi ylipäättään saatavilla. Mikäli varallisuus otetaan avustuskelpoisuuden kriteeriksi, tulisi sitä arvioida omistuksen pysyvyyden (useampi tilikausi) tai varallisuuden tosiasiallisen tuoton perusteella.

Järjestön tai yksittäisen avustuskohteen saaman lahjoituksen tai muun satunnaisen tuoton ei tulisi vähentää avustuksen määrää. Lisääntyneet varat on tarkoituksenmukaista käyttää määriteltyyn tarkoitukseen rahankeräyksen tai muiden säännösten mukaisesti.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

1. Valtionapuviranomaiset määrittelisivät valtionavustuksen käyttöön hyväksyttävät kustannukset yhdenmukaisella tavalla.

- Periaatteista tulisi sopia järjestöjen kanssa siten, että mahdollisimman monenlaisten järjestöjen kanta tulee huomioiduksi. Avustustensaajien yhdenmukainen kohtelu on sinänsä perusteltua. Toivomme säätiömuotoisten toimijoiden mukanaoloa varainhankintaan liittyvän sääntelyn mahdollisessa jatkovalmistelussa.

2. Valtionapuviranomaiset vaatisivat järjestöltä toiminnan luonteeseen ja laajuuteen sopivan omavastuuosuuden myöntäessään valtionavustusta.

- Pidämme hankkeille määriteltävää omavastuuosuutta mahdollisena tulevaisuudessa, mutta se edellyttää kohtuullisia mahdollisuuksia oman varainhankinnan käynnistämiseen ennen

omavastuiden voimaantuloa. Omavastuun alkaminen voitaisiin toteuttaa tiedottamalla siirtymäaika käytännössä vähintään vuotta ennen valtionavustusten hakuajan alkamista.

3. Yleisavustuksella rahoitettaisiin järjestön varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia.

- Tukee järjestöjen toimintaedellytyksiä ja lisää järjestöjen talouden ennakoitavuutta.

4. Järjestön varallisuus määriteltäisiin selkeäksi arviointiperusteeksi ja -kriteeriksi valtionavustusta myönnettäessä.

- Mikäli varallisuus otetaan avustuskelpoisuuden kriteeriksi, tulisi sitä arvioida omistuksen pysyvyyden (useampi tilikausi) tai varallisuuden tosiasiallisen tuoton perusteella.

5. Yleisavustuksella katettaisiin varainhankinnan alijäämää tappiotakuuna.

- Tappiotakuuseen perustuvaa mallia emme kannata, sillä tavoitteena on kannattava varainhankinta. Etukäteinen tieto tappioiden täysimääräisestä kattamisesta ei ohjaisi järjestöjä järjestämään varainhankintaansa kestäväällä ja tehokkaalla tavalla.

6. Varainhankinnan kustannukset olisivat avustuskelpoisia tiettyyn enimmäismäärään asti.

- Kannatettava keino. Hyväksyttävä avustustaso varainhankinnan kustannuksista voitaisiin määritellä tasaprosenttina, jota täydennettäisiin euromääräisellä ala- ja ylärajalla.

7. Valtionapuviranomaiset suunnittelisivat hankeavustuksena myönnettävän erityisavustuksen, johon osoitetaan määrärahaa ja jota järjestöt voivat hakea ja saada varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen.

- Kannatamme mahdollisuutta erilliseen määräaikaiseen hankeavustukseen suoraan varainhankinnan kehittämiseen. Emme pidä hyvänä useiden toimijoiden yhdessä hakemaa erityisavustusta varainhankinnan kehittämisessä. Onnistunut varainhankinta tukee terveellä tavalla myös järjestöjen autonomiaa toisiinsa nähden.

8. Valtionapuviranomaiset määrittelisivät, miten vapaaehtoistoiminta otetaan huomioon valtionavustusta myönnettäessä.

- Vapaaehtoistoiminta on tyypillisesti matalan kynnyksen toimintaa, johon vapaaehtoiset sitoutuvat eriasteisesti. On tärkeää säilyttää vapaaehtoistoiminnan spontaani ja joustava luonne, mikä mahdollistaa osallistumisen henkilökohtaisten aikataulujen ja elämäntilanteiden vaihdellessa. Puollamme vapaaehtoistoiminnan myönteistä huomioimista hankkeiden omavastuuosuuksien laskemiseksi. Sen sijaan järjestön rahoitusta ei tule vähentää sillä perusteella, että toimintaan osallistuu vapaaehtoisia.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Valtionavustusviranomaisella tulee olla riittävän itsenäinen asema suhteessa poliittiseen päätöksentekoon avustuspäätösten tekemisessä. Vaikka poliittiset linjaukset ohjaavat valtion talousarviota, avustuspäätökset tulee tehdä valtionavustuslaissa määriteltyjen arviointiperusteiden ja -kriteerien sekä yhteiskunnallisen tarvearvioinnin perusteella virkатыönä.

A-klinikkasäätiö kannattaa mm. SOSTEn tekemää esitystä, jonka mukaan jatkuvaluontoisten useiden erillisten avustuskohteiden (Ak ja Ay) sijaan ne myönnettäisiin pääsääntöisesti yhtenä yleisavustuksena.

Muuten katsomme, että järjestöjen tulee itse huolehtia omasta autonomiastaan. Autonomiaan kuuluu se, että järjestöt kantavat enemmän vastuuta tulotaloudestaan.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

-

Jouhki Hannu
A-klinikkasäätiö - Toimitusjohtaja